

**Використання проєктивних метафоричних асоціативних карт у процесі
підготовки фахівців соціальної сфери**

Соціально-економічні зміни сучасного суспільства висувають підвищені вимоги до професійної підготовки фахівців соціальної сфери у період навчання у ВНЗ. Професійне становлення майбутнього соціального працівника – це цілісне соціально-психічне утворення, що включає конкретні установки і орієнтації, синтез особистих відносин і оцінок внутрішнього і навколишнього досвіду, реальності і перспектив, а також власних домагань, що реалізуються в обраній сфері діяльності за обраним фахом. Враховуючи динамічність параметрів особистості і соціальних процесів, ми вважаємо, що професійне самовизначення не статичний феномен, а багатоплановий, рухливий процес, який супроводжує процес навчання і розвивається відповідно до етапів професійного розвитку особистості, у ході якого здійснюється корекція ціннісно-смислової сфери, поєднаної з професійною діяльністю.

Професійне самовизначення студентів спеціальності «Соціальна робота» може бути пов'язаним із певними труднощами на всіх курсах навчання: проблемою вибору напряму майбутньої професійної діяльності; адаптацією до умов навчальної діяльності, що змінюються; освоєнням вимог обраної професії; формуванням відповідного до них власного образу професіонала тощо. Тому процес професійного навчання потребує впровадження цілеспрямованого соціально-психологічного супроводу, шляхом розробки і застосування комплексної програм вдосконалення процесу професійного становлення на ранній стадії професіоналізації під час навчання у ВНЗ. У цьому питанні особливу увагу варто приділяти залученню новітніх методів роботи. Останнім часом набуває популярності такий універсальний інструмент роботи, як використання метафоричних асоціативних карт (МАК).

МАК – це зручний проективний метод як групової, так і індивідуальної роботи, який дозволяє працювати одночасно і з емоційними, і з когнітивними сферами особистості шляхом інтерпретації зображень, які не оцінюються, як правильні чи помилкові.

У навчальній діяльності майбутніх фахівців соціальної сфери важливо враховувати рівень сформованості професійної ідентичності та самовизначення, адже це безпосередньо пов'язано з рівнем засвоєння базових знань на етапі навчання у ВНЗ і подальшою самореалізацією в професійній царині. Аналіз навчального процесу у ВНЗ із питань професіоналізації засвідчив, що він, при тому, що надає особливий характер змісту, структурі і динаміці професійного самовизначення, супроводжується кризою професійного вибору або кризою професійного самовизначення, що вказує на необхідність соціально-психологічної підтримки студентів. До моменту завершення навчання у студентів формується позитивне, невизначене або негативне ставлення до професії, що свідчить про рівень їх професійного самовизначення. Виявлені труднощі професійного самовизначення студентів свідчать про необхідність проведення цілеспрямованої, пролонгованої роботи, спрямованої на оптимізацію професійного самовизначення студентів – соціальних працівників і формування навичок рефлексії та професійної самосвідомості.

Метафоричні асоціативні карти – це універсальний психологічний інструмент, який базується на метафорі, що звертається до підсвідомості людини і використовується для діагностики, корекції, розвитку, розкриття творчих здібностей та коучінгу [1, 21]. Проективні карти – новаторський інструмент практичної психології та психотерапії, що відноситься до арт-терапії і дозволяє значно прискорити процес психотерапії та отримання результатів у будь-якій діяльності.

Практичний досвід роботи з МАК дозволив пересвідчитися в ефективності їх використання, оскільки вони виконують важливі функції (класифікація Ю.Ю Єрьоміної) [2]:

1) когнітивну (пізнання невідомого, спрощення в розумінні й засвоєнні того чи іншого складного феномену);

2) номінативну (служить для найменування предметів і явищ, конструювання нового знання, явища, розуміння його властивостей та якостей);

3) інформативну (передає інформацію, обумовлює багатоаспектність образного прочитання ситуації);

4) мнемонічну (сприяє кращому запам'ятовуванню інформації);

5) евристичну (стимулює творче мислення);

6) комунікативну (транслює думки, розвиває комунікативні здібності);

7) емоційно-експресивну (формує яскраві асоціації, змінює настрій студентів, впливає на їхню поведінку, звертається до емоційної сфери суб'єктів навчального процесу);

8) образотворча (надає виразності, привертає увагу);

9) моделюючу (створює різноманітні ситуації у дійсності і свідомості).

У результаті застосування метафоричних карт під час викладання дисциплін підготовки спеціальності «Соціальна робота» нами виділенні особливості застосування МАК на заняттях:

1. Використання метафоричних карт можливо абсолютно на будь-якій академічній дисципліні у підготовці спеціалістів професій «людина-людина».
2. Можливе застосування у індивідуальних та групових формах навчання.
3. За допомогою проєктивних карт можна працювати з різними темами дисциплін професійної підготовки спеціалістів соціальної роботи від простих – практичного спрямування до відносно складних – теоретичних.
4. За допомогою МАК можна працювати зі студентами всіх курсів та різних рівнів підготовки.
5. Проєктивні карти – це один із екологічних психологічних інструментів. Вони стають посередником між студентами та

викладачем, що істотно знижує, а часом і повністю розчиняє академічність предметів, що викладаються. Метафоричні карти сприймаються студентами як гра, що дозволяє їм краще запам'ятовувати матеріал, проявляти творчість, розкривати свій потенціал.

6. Метафоричні карти дозволяють мінімізувати менторський вплив викладача, завдяки чому підвищується якість викладання та рівень довіри до викладача.
7. Оскільки студент може сам вибирати карту і самостійно виконувати завдання, то він відчуває себе повноправним учасником навчального процесу. Закріплення попередньо викладеного матеріалу вправами з МАКами, для студента містить у собі повідомлення: «Я впораюсь сам», «Я вже знаю, яку соціальну технологію задіяти», «Я вже знайшов рішення для конкретного клієнта».
8. Проективні карти – це наочно-образний інструмент, робота з ними дає можливість створити враження завершеності. Тому викликає позитивні емоції, що в свою чергу, долає апатійність і безініціативність студентів.
9. Робота з картами на основі МАК стають для студентів символічною технологією роботи з клієнтом у соціальній сфері.
10. При уявній «наївності» роботи з МАК, вона завжди є віддзеркалюванням самого студента, рівня його теоретичної підготовки, можливості його академічного оцінювання.
11. Застосування проективних карток під час групової роботи сприяє інсайтам, що виникають не тільки на основі витягнутих «своїх» карток, але й на прикладі карток інших учасників групи.
12. Проективні картки дозволяють задіяти ресурси інтуїції, розвивати уяву, стимулювати емоційний інтелект студентів спеціальності «Соціальна робота».

13. Метафоричні картки легкі в роботі. Академічні варіанти для використання обмежуються тільки бажанням і фантазією викладача, тому вони активізують творчий потенціал викладацького складу вишів.

Список використаних джерел

1. Верникова Ника. Метафорические ассоциативные карты – универсальный инструмент для МАКсимальных результатов. Практическая психология. – Винница: ЧП «Эдельвейс и К.», 2014. – 124с.
2. Еремина Ю.Ю. Функциональный аспект метафоры а педагогическом дискурсе [Электронный ресурс] / Ю.Ю. Еремина. – Режим доступа: <http://tl-ic.kursksu.ru/pdf/009-04.pdf/008-07.pdf>.